

בס"ד, י"ג תשרי התשפ"ו

זבחים כ"א – אופן קידוש הידיים, פסול לינה ושיעור המים המינימלי בכיור

שאלות:

1. פנחס כהן טבל את ידיו בתוך מי הכיור. האם הוא כשר לעבודה בבית המקדש?

האם מותר לקדש ידיים ורגליים בתוך הכיור?

הגמרא שואלת האם מותר לכהן לקדש את ידיו ורגליו על ידי הכנסתן לתוך מי הכיור, או שמא עליו לקדש מהמים היוצאים ממנו בלבד.

○ **צדדי הספק:** מצד אחד, נאמר בתורה "וְרָחֲצוּ... מַמְנוּ", ומשמע מכך שיש לקדש מהמים היוצאים מהכיור ולא בתוכו. מצד שני, ייתכן שאין הקפדה על כך.

○ **ניסיון הוכחה ודחייתו: רב נחמן בר יצחק** מנסה להוכיח מברייתא הפוסלת טבילה במי מערה כתחליף לקידוש. הוא מנסה לדייק מכך שטבילה במי הכיור כן תהיה כשרה. **אבל הגמרא דוחה** את ההוכחה ומסבירה: הברייתא הזכירה מי מערה שראויים לטבילת הגוף, רק כדי לחדש שאפילו טבילה כשרה של כל הגוף לא מועילה במקום קידוש. להבדיל מהכיור, שברור שטבילת גוף לא מועילה בו, כי המים שאובים ופסולים לטבילה. ולכן אין מכאן ראיה אם אפשר להכניס את הידיים לתוך הכיור ולקדש.

2. הכהנים שכחו לשקע את הכיור בבור המים למשך הלילה. המים שנותרו בו כשרים לקידוש?

מחלוקת אמוראים בדין פסול לינה במי הכיור

הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים בשאלה מתי בדיוק נפסלים מי הכיור בלינה, בהנחה שלא הושקעו בבור מים.

○ **שיטת רבי חייא בר יוסף:** הוא מבחין בין שני סוגי עבודות. לצורך "מתירין" (עבודות היום, כגון זריקת דם), המים נפסלים בשקיעת החמה, כדינם של המתירין עצמם. לצורך "איברים" (עבודות הלילה, כגון הקטרת חלבים), המים נפסלים רק בעלות השחר, כדינם של האיברים.

○ **שיטת רב חסדא:** הוא סובר שגם לצורך "מתירין", המים נפסלים רק בעלות השחר.

○ **שיטת רבי יוחנן:** הוא אומר: "כיור, כיון ששקעו, שוב אין מעלהו".

▪ **בירור דברי רבי יוחנן:** הגמרא מבררת את כוונתו של **רבי יוחנן** בסדרה של קושיות ותירוצים:

1. **הבנה ראשונית וקושיה:** בהתחלה, הגמרא מבינה שכוונתו היא שאסור להעלות את הכיור כלל במשך הלילה אחרי שהושקע, ובזה הוא חולק על שתי הדעות הקודמות כי המים נפסלים אפילו לעבודת הלילה כשהוציאו את הכיור. **הגמרא מקשה** על כך מדברי **רבי יוחנן** עצמו במקום אחר, שאמר שמותר לקדש מכיור שלא שוקע לעבודת הלילה.

2. **הגמרא מתרצת** שכוונתו הייתה "אין מעלהו" לעבודת היום, כי כשמעלים אותו בלילה, הוא נפסל לעבודת "מתיר" של היום הבא. **הגמרא מקשה:** אם ככה, מה החידוש בדבריו? זו בדיוק שיטת **רבי חייא!**

3. **תירוץ שני וקושיה: הגמרא מתרצת** שההבדל הוא ב"גזירת שיקוע". כלומר, המים באמת לא נפסלים בלילה, אבל חכמים גזרו לשקע את הכיור בתחילת הלילה, שמא ישכחו לשקע אותו שוב לפני עלות השחר ואז ייפסלו המים.
- הגמרא מקשה** גם על כך מדברי **רבי יוחנן** שראינו לגבי תרומת הדשן, שם משמע שמעלים את הכיור לפני עלות השחר, ולא חוששים שישכחו לשקעו.
- הגמרא מסבירה, שאפילו לדעת **אביי** שהעמיד את דברי **רבי יוחנן** כשיטת **רבי**, יש הבדל: הלינה פוסלת את קידוש הידיים שהתייבשו רק מדרבנן (ולכן הקלו בתרומת הדשן), אבל לגבי המים שבכיור, שהם בכלי שרת, הפסול חמור יותר וצריך לשקוע. ורק בזמן תרומת הדשן עצמה, אין חשש שישכחו, כי זה כבר סמוך לעלות השחר.
4. **מסקנה והבדל סופי:** הגמרא מסיקה בסוף ששיטת **רבי יוחנן** אכן דומה לזו של **רב חסדא** (שהפסול הוא רק בעלות השחר), אבל ההבדל ביניהם הוא שלדעת **רבי יוחנן** ישנה **מצווה** לשקע את הכיור כבר בערב, כדי שהכהנים יזכרו לשקע אותו שוב לפני עלות השחר, בעוד שלדעת **רב חסדא** אין בכך מצווה, וניתן לשקעו רק סמוך לעלות השחר.
- **קושיה על רב חסדא ממשנת בן קטין:** הגמרא מקשה על דעת **רב חסדא** מהמשנה על "המוכני" של בן קטין.
    - המשנה מתארת שהכהנים שחיכו לתרומת הדשן בשביל לאסוף אח"כ את האפר בתפוח, לא היו רואים את הכהן שהגיע לתרום את הדשן כי זה היה בלילה ולא היה לו אבוקה, אלא היו יודעים שהגיע זמנו לפי קול העלאת הכיור מהבור. מכאן משמע שהכיור היה משוקע כל הלילה, בניגוד לדעת **רב חסדא** שהיו משקעים אותו רק סמוך לעלות השחר.
    - הגמרא מתרצת שהקול לא נשמע מההעלאה, אלא מההורדה של הכיור באותו רגע, או שהיו עושים את זה בכוונה כדי להשמיע קול ולהעיר את הכהנים, בנוסף לכרוז שהיה מכריז.
3. בכיור נותרה כמות מים קטנה, המספיקה רק לקידוש של כהן אחד. מותר להשתמש במים האלו?
- שיעור המים בכיור**
- הגמרא חוזרת לברר הלכה שהוזכרה בדף י"ט, לגבי כמות המים המינימלית הנדרשת בכיור.
- **שיטת רבי יוסי ברבי חנינא:** הוא אומר שכיור שאין בו מים כדי לקדש ארבעה כהנים – פסול. הוא לומד זאת מהפסוק "**וְרָחַצוּ מַמְנוּ מִמֶּשֶׁה וְאַהֲרֹן וּבָנָיו**" (ארבעה אנשים).
  - הגמרא מקשה מברייטא שאומרת שכל כלי שרת כשרים לקידוש, אפילו אם אין בהם רביעית מים (שהוא שיעור קטן בהרבה). והגמרא תמשיך לדון בכך בדף הבא.